

AIVOTERVEYS JA -KUNTOUTUS TYÖTERVEYSLÄÄKÄRIN NÄKÖKULMASTA, MITÄ TYÖPAIKKA VOI TEHDÄ?

09.10.2018

Heini Ahveninen

Työterveyshuollon erikoislääkäri

Terveystalo Alppikatu

terveystalo.com
#terveystalo

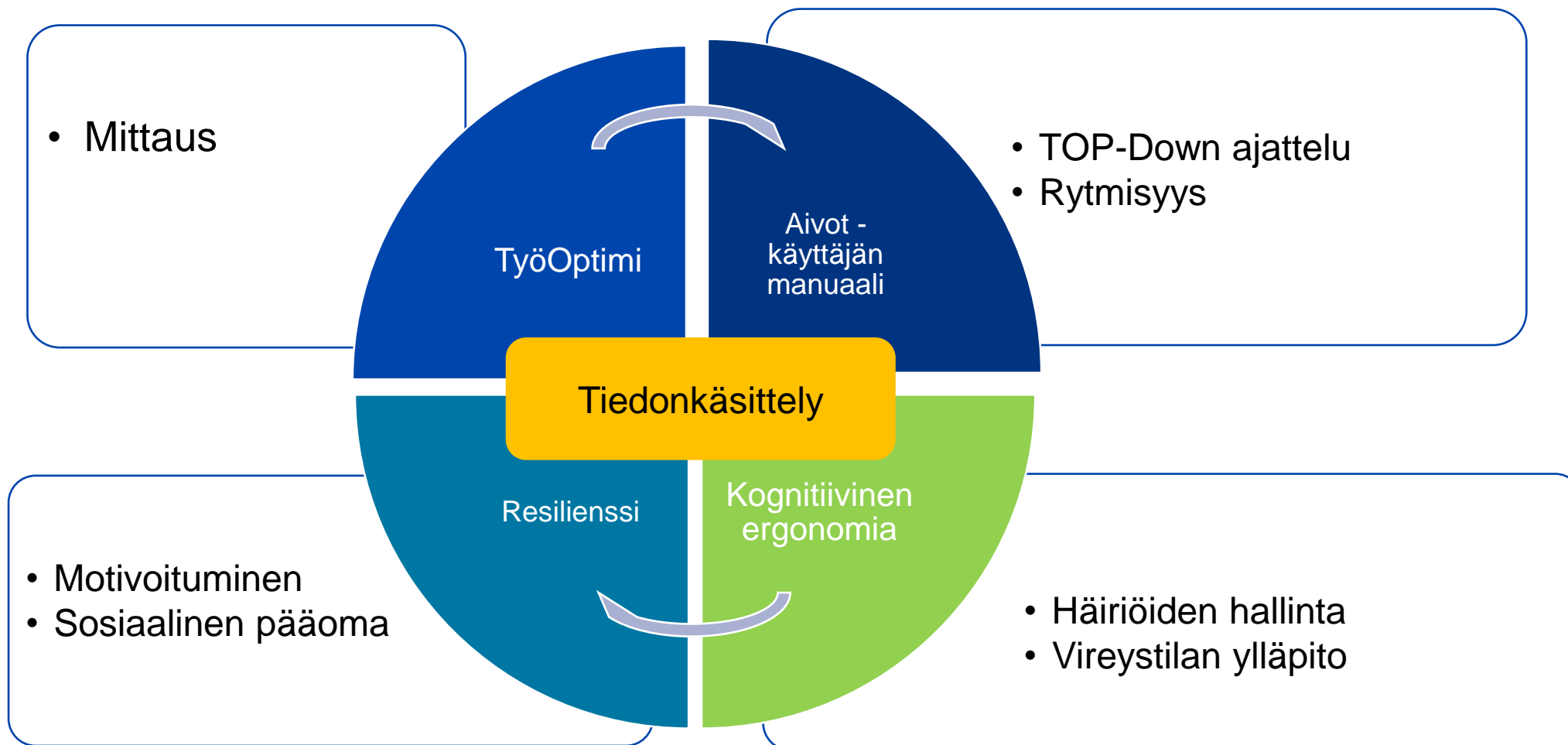
Aivojen palautuminen ja työterveyshuolto sitä tukemassa

Mitä voin oppia

- tavoite I: Tunnistaa koska joutuu ” työhevoseksi” (Black holes)
- tavoite II: Rytmisyyden ylläpito (Yellow Ducks)

- Luennolla: (Pavlovin koira)

Miten työn kuormitustekijät ja elämäntavat vaikuttavat aivojen tiedonkäsittelykykyyn ja palautumisen - kognitiivinen ergonomia

Tehokkuuteen liittyvä ajatusharha

- NOKIA slogan tai “Jos keskityn vain yhteen asiaan saan vähemmän aikaan”

- Teknologiaorientoituneessa maailmassa painopiste toiminnallisuudessa
- Ylikehitämme taitoa pikaiseen päätöksentekoon ja lyhytkestoiseen tarkkaavuuteen

Jää puuttumaan :

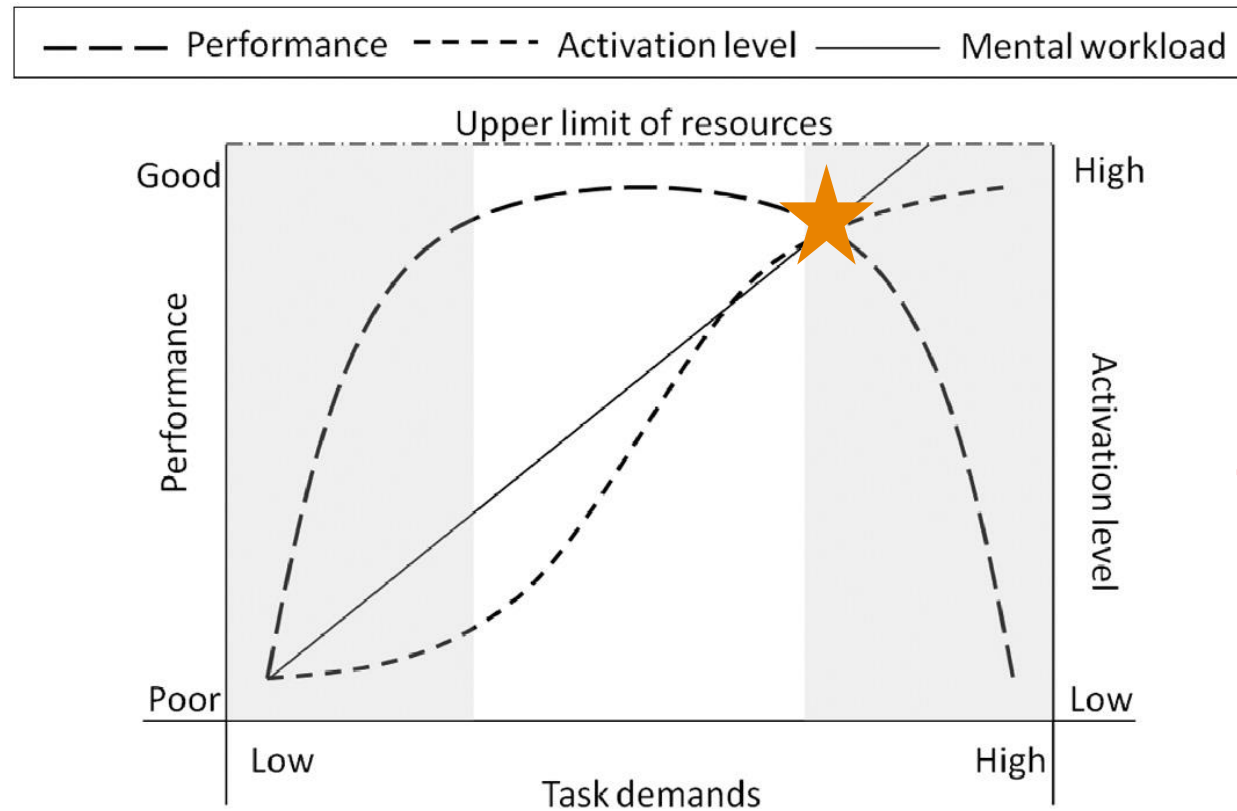
- **suunnittelu, arviointi**
- **ongelmanratkaisu oppiminen**
- **aiemman kokemustiedon hyödyntäminen**

Kompleksisen työympäristön aiheuttama aivojen yliaktivaatio vähentää työtehoa – Työterveyshuollon fokus ★

Työsuoritus paranee kun vireystila nousee

Yliaktivaatiossa työsuoritus laskee

Koettu henkinen työ lisääntyy lineaarisesti

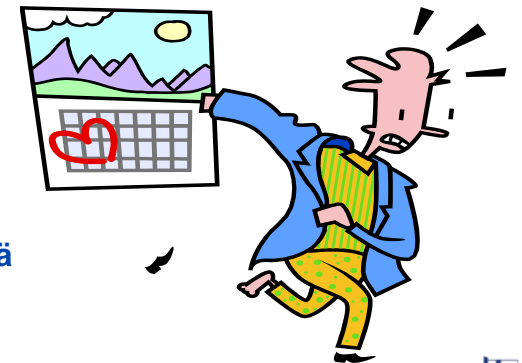
Yliaktivaatiota vaikea tunnistaa

Figure: The relationship between activation level, workload (task demands) and performance (adapted from de Waard 1996, in Young et al., 2015).

Digiaika - haastetta aivoille

- Väsymys - keskittyminen
- Alavireisyys - hidas mieleen palautus
- Tietotulva - ylivalppaus
- Keskeytyminen - yksityiskohdat
- Stressi - monimutkaiset asiat vaikeutuvat

Kognitiota on: kyky siirtyä aiheesta toiseen -- kyky muokata tunnevastetta -- arvioida omaa käyttäytymistä

Vaikeus rentoutua useana päivänä (n= 500)

84% tarmokkuuden väheneminen

73 % työteho vaihtelee

66 % päätöksenteon siirtäminen

65 % vaikeus muistaa

65 % herää virkeänä 0-2 päivänä viikossa

38 % kokee päiväväsymystä – väsynyt yliaktiivi

57 % lukiessa joutuu palaamaan takaisin

55% valinnan mahdollisuudet koettu kaventuneiksi

50 % tilanteiden jäsentämisen työläys

INHIBOINTI - Aivojen tärkein taito

- Inhibointi
- Jättää reagoimatta
- Etuaivojen tärkein työ

Eläin toimii vaistojen varassa – ” Pavlovin koira ”

AIVOJEN HERMOVERKOT

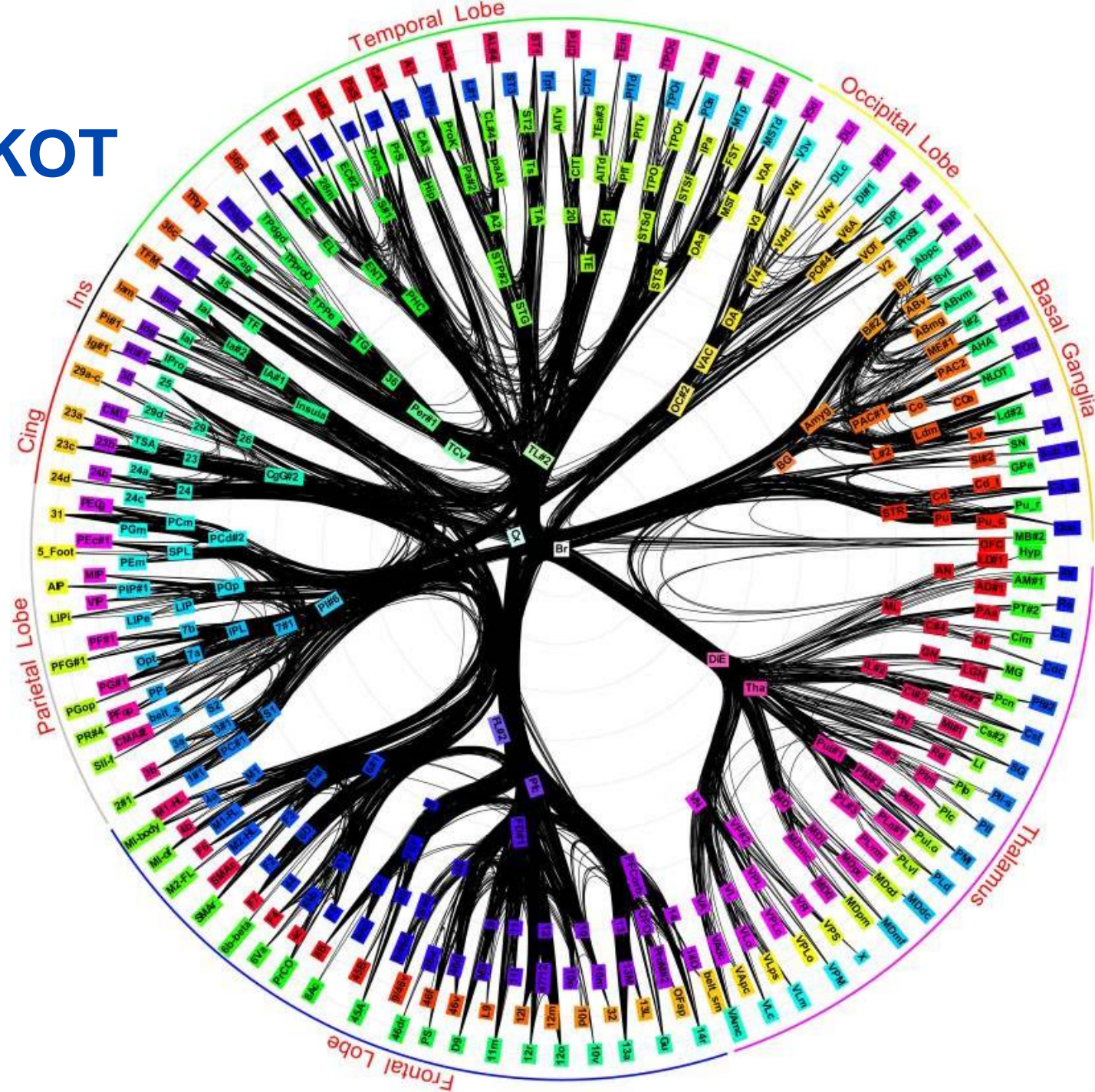
- DMN = lepo
- SN = salience
- CEN = executive

- AI, anterior insular cortex; CEN, central executive network; dACC, dorsal anterior cingulate cortex; DLPFC, dorsolateral prefrontal cortex; DMN, default mode network; mPFC, medial prefrontal cortex; PCC, posterior cingulate cortex; SN, salience network; PPC, posterior parietal cortex.

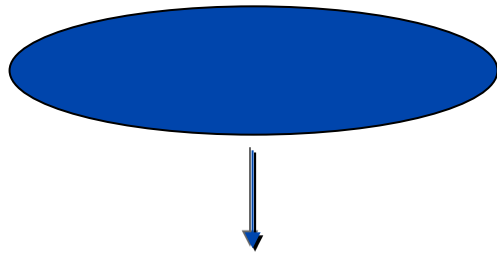
[PLoS One](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0138148). 2015; 10(10): e0138148.

Published online 2015 Oct 5.

doi: [10.1371/journal.pone.0138148](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0138148)

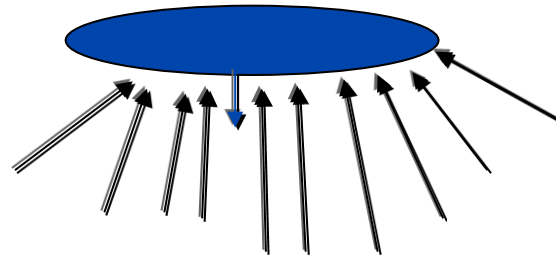

TOP DOWN vai DOWN TOP - työhevonen vai ratsastaja

• Optimaalinen toiminta

- rakentava lähestyminen
- tiedon hakeminen
- yhteistyö
- havaitseminen mahdollista

Yliaktiivisuus /ahdistus

palautumattomuus

= manteliumake vahvistaa
kaikkia ärsykeitä

Depressio

(välttäminen)

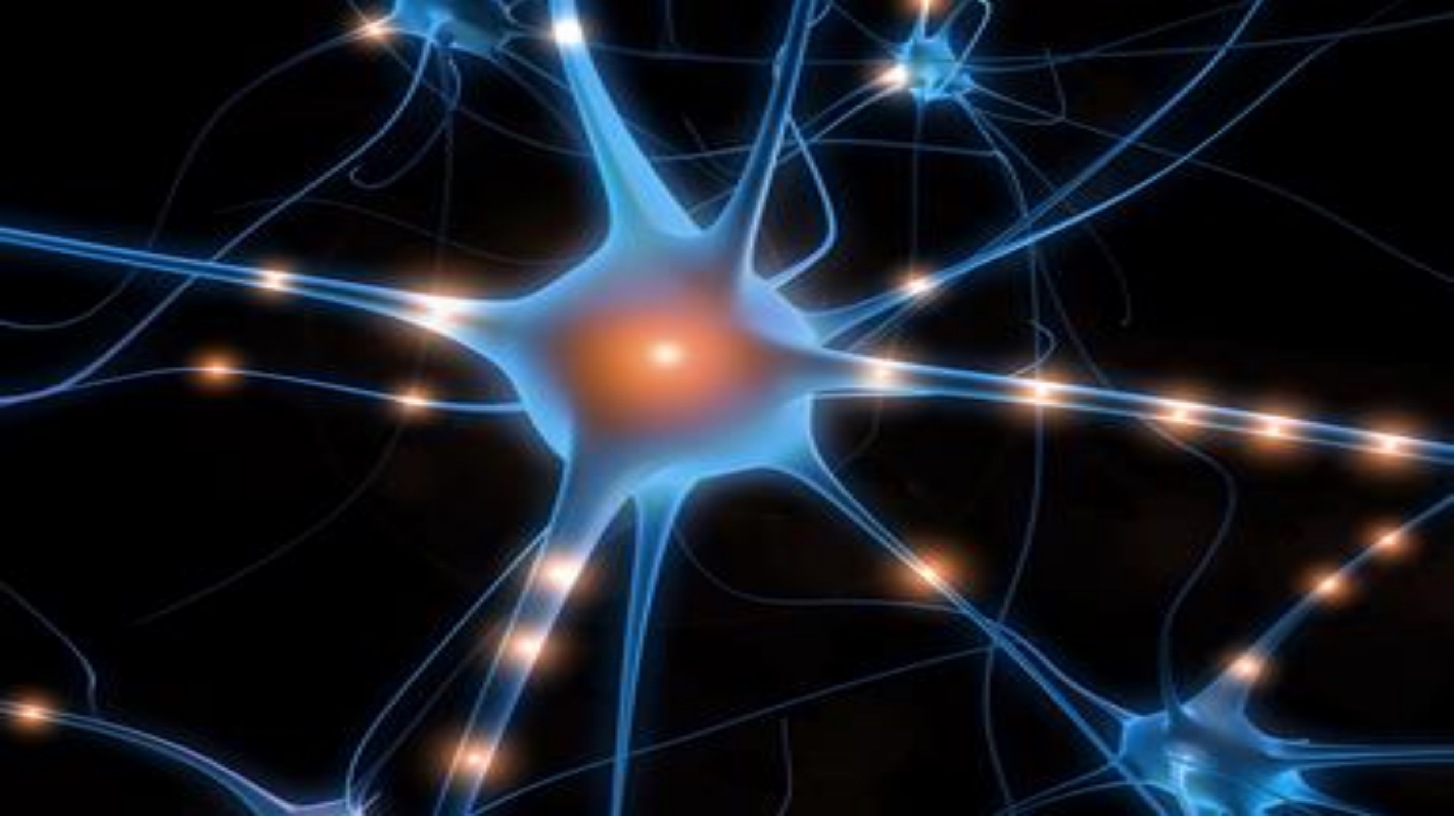
”THE BLACK HOLES” - aivot yliaktiiviteetin kynsissä

- **aversiivisten stimulusten sammuttaminen ei onnistu**
- **vaikea keskittyä ja/tai vaikea lopettaa ongelmakäytöstä**
- **Innostuksesta addiktioon**

”Uskalla pitää 1-2 min taukoa”

Itsensä hallinnassa

- (Osa)onnistumisista työniloa
- Rytmien ylläpito
- Työkuormituksen hallinta – oman ja organisaation vastuiden erottaminen

Työyhteisön hallinnassa

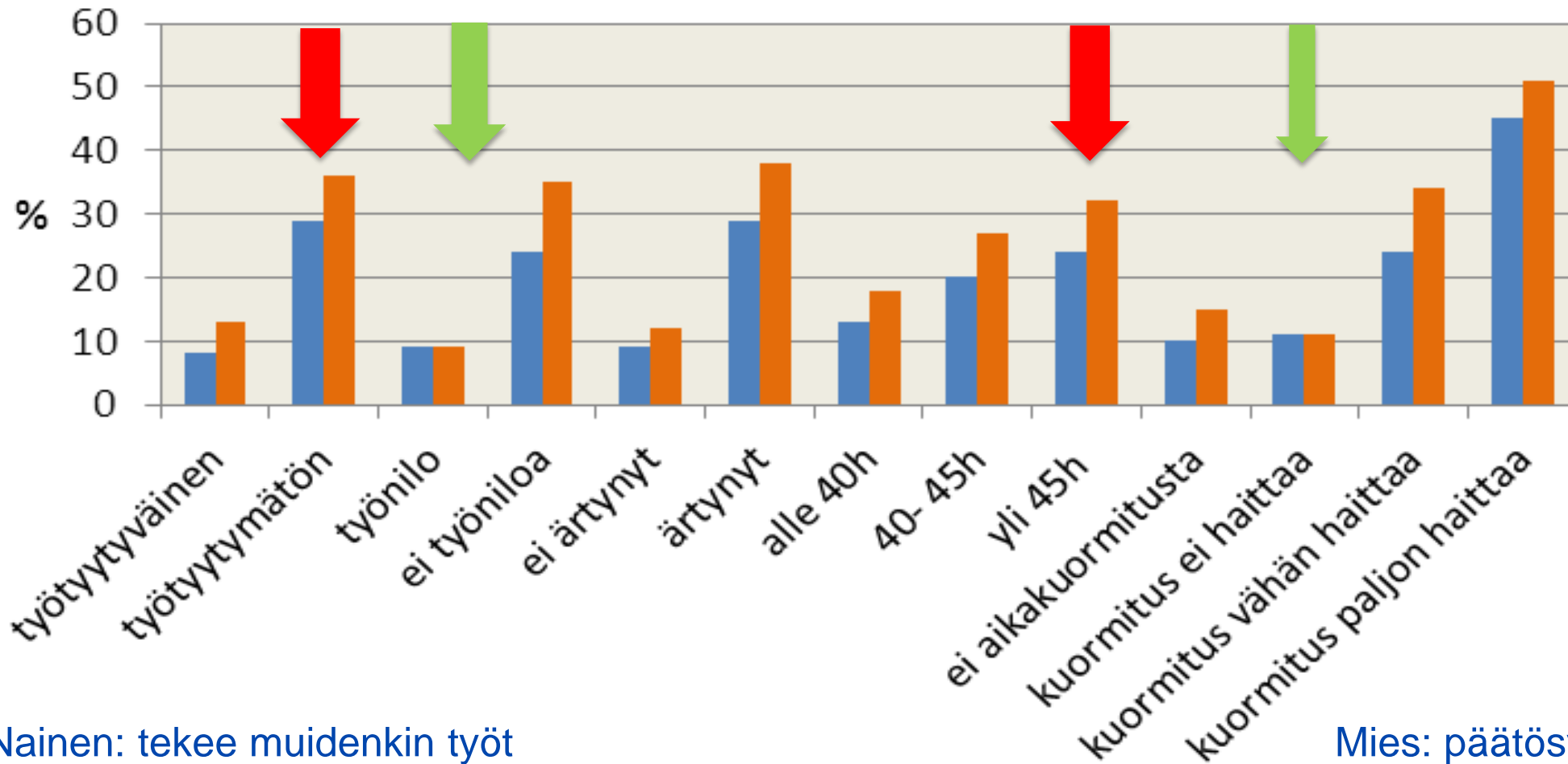
- Työn tekemisen keskeytymättömyys
- Toimivat työvälineet ja ohjelmistot
- Arvostava ilmapiiri ja kontaktien laatu/määrä

”Kissa kiitoksella elää - niin ihminenkin”

”Työpaikka on aikuisten hiekkalaatikko”

Muisti- ja keskittymisoireen esiintyvyys ja Terveystalo työkuormitus n=800

Nainen: tekee muidenkin työt

Mies: päätösvalta viety

■ Muistioire (17 %)

■ Keskittymisoire (22 %)

Sosiaalinen integraatio – ”tehdasasetuksen (DMN) palauttaminen”

- sosiaaliset verkot - tuki
- Yhteyden tiheys ja laatu
- eristyneisyys tai katkennut yhteys

Sosiaaliset aktiviteetit ja interpersonaalinen kyvykkyys = palkinto

Sosiaalisen yhteyden voima on yhtä suuri kuin älyllinen harrastus/pohdinta

Väkivallaton kommunikaatio MB Rosenberg; Sovitun peruuttaminen ärsytti minua todella” tai ”Kun sopimasi peruuntui, olin tosi ärtynyt, koska ajattelin, että se oli vastuuttomasti tehty ”

ARJEN RUTIINIT

- Kovaa faktaa
  - Yliaktiiviteetin välttäminen
  - Monipuolinen palautuminen
-
- ”Biologia tottelee biologian lakia ; 3 päivän sääntö”

Palautumisen väylät

- Ajattelusta irtautuminen
- Harrastukset
- Taidonhallinnan kokemukset
- Omasta aikataulusta päättäminen

Työterveyshuollon aivoterveysten tukemisessa

- Yhteistyössä ohjausryhmissä (OHRY) kognition huomioiminen toimintasuunnitelmassa
  - Kognitiivisen ergonomiasta tiedottaminen (TANO) – webinaariot / luennot
  - esimiesten tuki
  - työterveystarkastuksissa kognition huomioiminen diagnoosin sijaan
- Työsuojelu
  - riskinarviossa informaatiokuormituksen huomioiminen
  - yhteistyössä TYHY toiminnan toteutuksessa ja suunnittelussa
  - yksilötasolla esim. työkykyneuvotteluissa työntekijän tukena jos tarvetta
- Esimiehet
  - esimiesten tuki VATU havaitsemiseen

- Ryhmämuotoinen kognitiivinen ryhmäinterventio
  - Terävänä työssä
  - Unikoulu
  - Keskittymistaidot
- Yksilötasolla
  - Työterveyshoitajan, työterveyspsykologin ja työfysioterapeutin konsultaatiot
  - sosiaalialan asiantuntijan konsultaatiot
  - Oma työterveyssuunnitelma ja seuranta
  - Työterveyslääkäri; sairaudet ja työkykyarviot osatyökykyisillä tai sairauslomilta palatessa
- Yksilö tai ryhmätasolla kognitiivisen kuormittumisen selvittäminen
  - suunnattu työpaikkaselvitys sekä TyöOptimi kysely

Työterveyshuollon aivoterveyttä tukeva toiminta

- Sairauspoissaolojen seuranta
- Työterveysneuvottelut
- Työkykyneuvottelut
  - osatyökykyisyyden syiden selvittely ja suositukset työn muokkaukseen/keventämisen tai korvaavaan työhön
  - osasairauspäiväraha
  - Työterveyshuollon päätöksellä työkokeilu (– ei omassa työssä)
  - KELA:n kuntoutus (mm terapia, sairaus), ammatillinen kuntoutus, työkokeilu, työvalmennus
  - KEVA:n Ammatillisen kuntoutuksen muotoja ovat työkokeilu ja työhönvalmennus sekä uudelleen- tai lisäkoulutus
  - osakuntoutustuki

INHIBOINTI - Aivojen tärkein taito

- Inhibointi
- Jättää reagoimatta
- Aivojen monipuolinen käyttö

” Liika rationaalisuus johtaa siihen että aina olisi jotain tehtävä ”

David Rockin aivotarjotin kerää yhteen aivojen kannalta tärkeimmät asiat

- Aerobinen fyysinen liikunta
- Pitkä uni
- Spontaani, **luova leikkiminen** / pelit
- Pyhäpäivä ” – tavoitteeton oleminen ”
- Tarkoituksellinen omien tunteiden, ajatuksen kokeminen
- **Toisten kanssa** (kasvotusten) oleminen, luonto
- **Keskeytymätön tavoitteellinen työskentely**

Yellow ducks

Social activities, less bad habits

Verbal expression integrates and activates brains

Play-like experience increases stress resilience

Labeling inhibits aversive thoughts

Kiitos

